

กรมชลประทาน

๑๑๘ ปี
ชลประทาน งานเพื่อแผ่นดินไทย
๑๓ มิถุนายน ๑๘๖๓

จุดสาร 1

สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา

<http://water.rid.go.th/hydhome/>

ในฉบับ:	เรื่อง	หน้า
	สารจากผู้บริหารสูงสุดด้านการจัดการความรู้	2
	แนวทางการจัดทำแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำ	3 - 10

ปีที่ 7 ฉบับที่ 85
ประจำเดือน กรกฎาคม 2563

สารจากผู้บริหารสูงสุดด้านการจัดการความรู้ สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา

สวัสดิ์ท่านผู้อ่าน จุลสารประจำเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๓ ทุกท่าน ช่วงต้นเดือนกรกฎาคม ภารกิจงานของกรมชลประทานในเดือนนี้ ได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการน้ำในภาวะที่เขื่อนต่างๆ มีน้ำอยู่ในเกณฑ์น้อย เน้นส่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและรักษาระบบนิเวศเท่านั้น ด้านการเกษตรจะใช้ปริมาณน้ำทำในแม่น้ำและลำน้ำสาขาให้เกิดประโยชน์สูงสุด กรณีที่เกษตรกรมีการทำนาปีไปแล้ว จะบริหารจัดการน้ำทำในแม่น้ำและลำคลองธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ด้วยการทดน้ำ/อัดน้ำ หรือสูบน้ำช่วยเหลือ ส่วนกรณีที่เกษตรกรยังไม่ได้ทำนาปี ขอความร่วมมือให้เริ่มทำนาปีในช่วงหลังกลางเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๓ เป็นต้นไป หรือจนกว่าจะมีฝนตกชุกและมีปริมาณน้ำเพียงพอในพื้นที่ จึงค่อยทำการเพาะปลูก โดยกรมชลประทาน จะเน้นเก็บกักน้ำในอ่างเก็บน้ำต่างๆ ให้ได้มากที่สุด เพื่อให้มีปริมาณน้ำสำรองไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้งหน้าอย่างไม่ขาดแคลน

จุลสารฯ ฉบับนี้ได้นำเสนอเรื่อง “แนวทางการจัดทำแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำ” ของส่วนยุทธศาสตร์ สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา ซึ่งท่านผู้อ่านจะได้ทราบแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติ (Emergency Continuous Management Plan) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบอ่างเก็บน้ำของกรมชลประทานสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการและปฏิบัติงานในสภาวะวิกฤติหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับอ่างเก็บน้ำ ไม่ว่าจะเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยแผ่นดินไหว อุบัติเหตุหรือการมุ่งร้ายต่อองค์การการก่อวินาศกรรม เป็นต้น โดยสภาวะวิกฤติหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวส่งผลให้หน่วยงานต้องหยุดการดำเนินงาน คณะทำงานจุลสารหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านจุลสาร เพื่อทราบแนวทางในการบริหารจัดการแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำที่กรมชลประทานรับผิดชอบ และให้ประชาชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของอ่างเก็บน้ำของกรมชลประทาน กรณีเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงครับ

นายธีระพล ตั้งสมบุญ
ผส.บอ.

แนวทางการจัดทำแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำ

๑. ความจำเป็นของการจัดทำแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติ

จากสถานการณ์มหาอุทกภัยน้ำท่วมรุนแรง ปี พ.ศ.๒๕๕๔ หรือ เหตุการณ์ทำนบพังของอ่างเก็บน้ำห้วยทรายขมิ้น จ.สกลนคร ปี ๒๕๖๐ เนื่องจากพายุเซินกา พบบ่าระบบและกลไกหลายประการมีปัญหา โดยไม่สามารถดำเนินการภารกิจในสภาวะวิกฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งสภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นบทเรียนอันสำคัญที่ทุกหน่วยงานต้องนำมาปรับกระบวนการทำงานใหม่ เพื่อสร้างความมั่นใจว่าภารกิจหลักของหน่วยงานภาครัฐสามารถดำเนินงานหรือให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง ไม่สะดุดหยุดลง แม้ว่าจะประสบกับวิกฤตการณ์หรือภัยพิบัติอุทกภัยต่างๆ รวมถึงอ่างเก็บน้ำในเมืองไทย มีหลายอ่างที่ถูกก่อสร้างเมื่อหลายสิบปีก่อน บางอ่างก่อสร้างมากกว่า ๕๐ ปี ทำให้มีการเสื่อมสลายของอ่างเก็บน้ำหลังจากมีการใช้งานมานาน เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณในการปรับปรุงบำรุงรักษา การเกิดปรากฏการณ์ Climate Change หรือ Global Warming ส่งผลทำให้อากาศแปรปรวน มีปริมาณฝนที่ตกมากเกินความจุของอ่างเก็บน้ำที่กรมชลประทานออกแบบไว้ ถือเป็นความสุ่มเสี่ยงที่น่ากลัวในอนาคต

อีกทั้ง ตามแผนยุทธศาสตร์กรมชลประทาน ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ การป้องกันความเสียหายและสนับสนุนการบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำกλυทธ์ที่ ๓.๑ พัฒนาประสิทธิภาพการจัดการน้ำในภาวะวิกฤติ (ระบายน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ) โครงการสำคัญที่ ๓.๑.๕ โครงการจัดทำแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติ (Emergency Continuous Management Plan) ตามอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลางที่กำหนดผู้รับผิดชอบ คือ สำนักงานชลประทานที่ ๑-๑๗ และสำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยาต้องร่วมดำเนินการตามกรอบยุทธศาสตร์

แผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติ (Emergency Continuous Management Plan) นี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรับผิดชอบอ่างเก็บน้ำของกรมชลประทานสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการและปฏิบัติงานในสภาวะวิกฤติหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับอ่างเก็บน้ำ ไม่ว่าจะเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว อุบัติเหตุหรือการมุ่งร้ายต่อองค์การการก่อวินาศกรรม เป็นต้น โดยสภาวะวิกฤติหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวส่งผลให้หน่วยงานต้องหยุดการดำเนินงาน

๒. วัตถุประสงค์ (Objectives)

๑. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำที่กรมชลประทานรับผิดชอบ
๒. เพื่อให้กรมชลประทานมีการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าในการรับมือกับสภาวะวิกฤติหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินต่างๆ ที่เกิดขึ้น
๓. เพื่อบรรเทาความเสียหายให้อยู่ระดับที่ยอมรับได้ ลดความสูญเสียของชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
๔. เพื่อให้ประชาชนเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐหน่วยงานรัฐวิสาหกิจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของอ่างเก็บน้ำของกรมชลประทาน กรณีเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรง

๓. ขอบเขตของแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติ

แผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำฉบับนี้ ใช้สำหรับกรณีเกิดสภาวะวิกฤติหรือเหตุการณ์ฉุกเฉิน บริเวณอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของกรมชลประทาน ๒๕ แห่ง อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ๔๙๖ แห่ง และอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ๘๕๒ แห่ง รวมทั้งอ่างเก็บน้ำที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตเมื่อเกิดเหตุการณ์ ดังต่อไปนี้

- ปริมาณฝนมาก
- แผ่นดินไหว
- เหตุการณ์การก่อวินาศกรรม
- เชื้อนพิษบัติ

๔. คำจำกัดความของภาวะวิกฤติและสถานการณ์

ภาวะวิกฤติ หมายถึง เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นจากธรรมชาติ หรือเกิดการกระทำของมนุษย์ที่อาจเกิดขึ้นปัจจุบันทันด่วนหรือค่อยๆ เกิด มีผลต่อชุมชน สังคมหรือประเทศชาติ ภาวะวิกฤติ ภัยพิบัติอาจเป็นไปได้ ทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหวหรือเหตุการณ์ที่มนุษย์กระทำขึ้น เช่น อัคคีภัย ก่อวินาศกรรม เป็นต้น

สถานการณ์ หมายถึง สถานการณ์ทุกชนิดที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ กระทบกระเทือนต่อความสงบของประชาชน รวมไปถึงภัยธรรมชาติที่กระทบต่อสาธารณสุข ซึ่งจะควบคุมตั้งแต่เกิดการกบฏจลาจล การชุมนุมประท้วง รวมทั้งเกิดภัยธรรมชาติ

๕. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. มีแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติ (Emergency Continuous Management Plan) ของอ่างเก็บน้ำ เพื่อเตรียมความพร้อมล่วงหน้าในการรับมือกับสภาวะวิกฤติหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินต่างๆ ที่เกิดขึ้น

๒. บรรเทาและลดความสูญเสียของชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

๓. ประชาชนเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของอ่างเก็บน้ำกรมชลประทาน

ตารางที่ ๑ อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก

(หน่วย ล้าน ลูกบาศก์เมตร)

ภาค	ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง		ขนาดเล็ก		รวม	
	จำนวน (แห่ง)	ความจุที่ รนก.	จำนวน (แห่ง)	ความจุที่ รนก.	จำนวน (แห่ง)	ความจุที่ รนก.	จำนวน (แห่ง)	ความจุที่ รนก.
เหนือ	๘	๒๔,๘๒๕	๘๔	๑,๐๐๓	๓๗๖	๒๓๕	๔๖๘	๒๖,๐๖๓
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๒	๘,๓๖๘	๒๗๗	๒,๐๕๔	๒๕๒	๑๗๐	๕๔๑	๑๐,๕๙๒
กลาง	๓	๑,๔๑๙	๓๐	๔๐๔	๓๕	๑๑	๖๘	๑,๘๓๔
ตะวันตก	๒	๒๖,๖๐๕	๙	๑๕๔	๔๕	๓๐	๕๖	๒๖,๗๘๙
ตะวันออก	๖	๑,๕๑๕	๕๑	๙๓๐	๓๗	๑๓	๙๔	๒,๔๕๘
ใต้	๔	๘,๑๙๔	๔๕	๖๘๑	๑๐๗	๔๐	๑๕๖	๘,๙๑๕
รวม	๓๕	๗๐,๙๒๖	๔๙๖	๕,๒๒๖	๘๕๒	๔๙๙	๑,๓๘๓	๗๖,๖๕๑

ที่มา: ส่วนความปลอดภัยเขื่อน สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา ,ข้อมูล ณ วันที่ ๓ มี.ค. ๒๕๖๓

หมายเหตุ: อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของกรมชลประทาน ๒๕ แห่ง อ่างเก็บน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ๑๐ แห่ง

๖.การจัดการภัยในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำ

โดยปกติแล้วมิติด้านภัยพิบัติ พบว่ามีกรอบแนวคิดในการจัดการภัยในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ระบุเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่

- ๖.๑) ก่อนเกิดเหตุ - มาตรการป้องกันภัย
- ๖.๒) ระหว่างเกิดเหตุ - มาตรการการจัดการ
- ๖.๓) หลังเกิดเหตุ - มาตรการฟื้นฟูและเยียวยาพื้นที่และผู้ประสบภัย

๖.๑) ขั้นตอนก่อนเกิดเหตุ-มาตรการป้องกันภัย

๑. ติดตามสภาพภูมิอากาศ ข้อมูลน้ำฝน เช่น จากเว็บไซต์ของกรมอุตุนิยมวิทยา <http://www.tmd.go.th> จากเว็บไซต์ของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) <https://www.hii.or.th> และข้อมูลน้ำท่าจากเว็บไซต์ของกรมชลประทาน <http://www.rid.go.th> เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการบริหารจัดการน้ำ ข้อมูลภัยพิบัติแผ่นดินไหว กรมทรัพยากรธรณี http://www.dmr.go.th/more_news.php?cid=๑๑

๒. ตรวจสอบสภาพเขื่อนเป็นประจำ คาดการณ์ปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเก็บน้ำ ตรวจสอบปริมาณน้ำในอ่าง หากยังไม่เกิน upper rule curve ไม่จำเป็นต้องเร่งระบายน้ำ และการระบายน้ำต้องไม่เกิน spillway capacity

๓. ติดตามสถานการณ์น้ำที่อ่างเก็บน้ำและปริมาณน้ำที่ระบายจากพื้นที่ตอนบน
๔. พร่องน้ำในอ่างเก็บน้ำ โดยเร่งระบายน้ำในแม่น้ำลงทะเลให้เร็วที่สุด เพื่อเตรียมรับมือกับพายุ
๕. ติดตามสถานการณ์น้ำในจุดเฝ้าระวังพื้นที่ลุ่มต่ำ พื้นที่ชุมชน
๖. จัดเตรียมพื้นที่แก้มลิง เพื่อช่วยเก็บกักน้ำไว้ในช่วงน้ำหลาก
๗. เตรียมความพร้อมของเครื่องสูบน้ำเคลื่อนที่/เครื่องผลักดันน้ำ พร้อมทั้งเครื่องจักรกลหนักในกรณี

ฉุกเฉิน

๘. การประชุมร่วมกันกับโครงการฯ สำนักงานชลประทานที่มีพื้นที่เชื่อมต่อกัน
๙. ตั้งศูนย์ประสานและติดตามสถานการณ์น้ำ เพื่อทำหน้าที่ติดต่อประสานงานและประชาสัมพันธ์ให้แก่

ทุกภาคส่วนราชการและภาคประชาชน

๖.๒) ขั้นตอนการดำเนินงานระหว่างเกิดเหตุ - มาตรการจัดการ ๕ ขั้นตอน

การดำเนินงานระหว่างเกิดเหตุ ควรมีการติดตามเฝ้าระวังสถานการณ์ปริมาณฝน ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ โดยการจัดเวรยามประจำศูนย์ประสานและติดตามสถานการณ์น้ำ เพื่อรับข้อมูลและข้อร้องเรียน ในช่วงน้ำหลาก รวมถึงการเสริมความสามารถของอาคารชลประทานในบริเวณต่างๆ ที่พบว่ายังไม่มีศักยภาพเพียงพอกับขนาดของสถานการณ์น้ำหลากที่คาดว่าจะเกิดขึ้น การก่อสร้างทำนบชั่วคราวปิดช่องทางน้ำที่ยังไม่มีอาคารบังคับน้ำ การสนับสนุนเครื่องจักรเครื่องมือ และควรเตรียมแผนงานงบประมาณในการจัดเตรียมการบรรเทาและแก้ไขปัญหาอุทกภัยในพื้นที่เสี่ยงภัยและเกิดปัญหาอุทกภัยหลังเกิดเหตุ

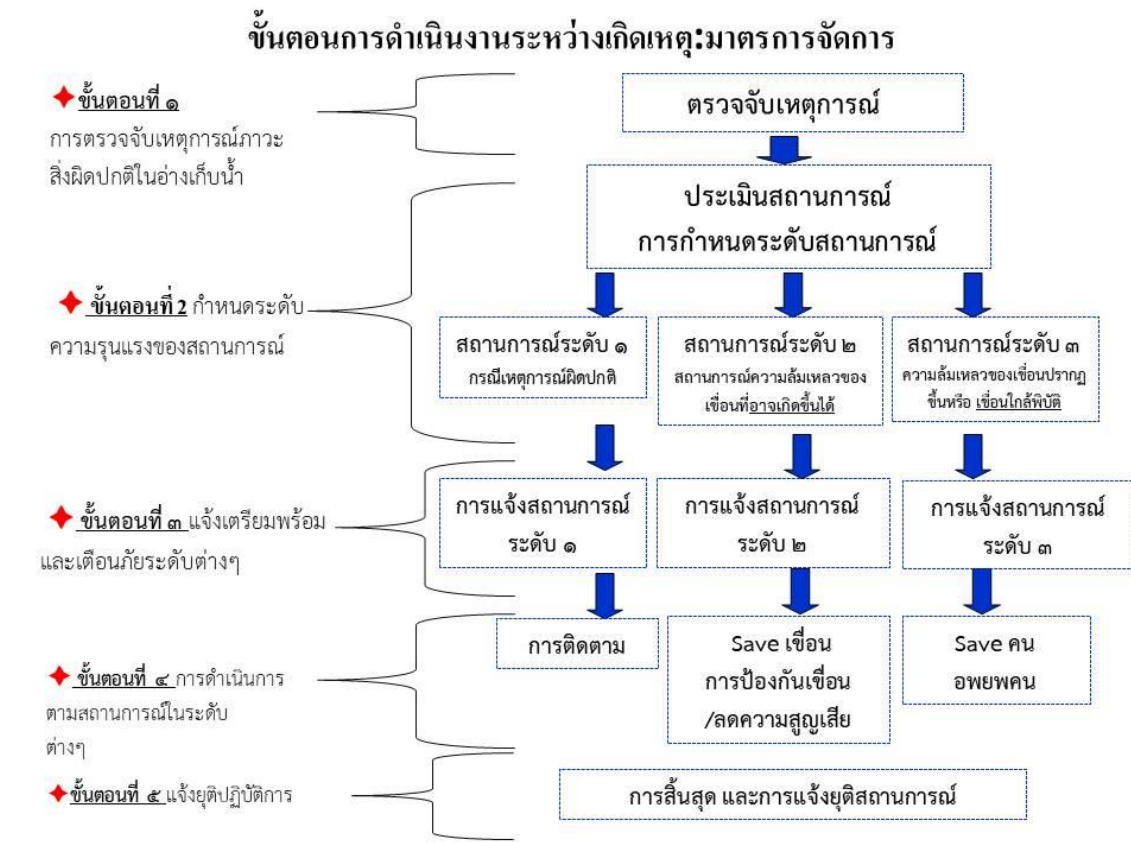
แผนการปฏิบัติการกรณีฉุกเฉิน กำหนดขั้นตอนแต่ละระดับสถานการณ์ออกเป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การตรวจจับเหตุการณ์ภาวะสิ่งผิดปกติในอ่างเก็บน้ำ

- ขั้นตอนที่ ๒** กำหนดระดับความรุนแรงของสถานการณ์
  - สถานการณ์ระดับ ๑ เหตุการณ์ผิดปกติ
  - สถานการณ์ระดับ ๒ สถานการณ์ความล้มเหลวของเขื่อนที่อาจเกิดขึ้นได้
  - สถานการณ์ระดับ ๓ สถานการณ์ความล้มเหลวของเขื่อนปรากฏขึ้นหรือเขื่อนใกล้พิบัติ
- ขั้นตอนที่ ๓** แจ้งเตรียมพร้อมและเตือนภัยระดับต่างๆ
- ขั้นตอนที่ ๔** การดำเนินการตามสถานการณ์ในระดับต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหา
- ขั้นตอนที่ ๕** การแจ้งยุติสถานการณ์

ทั้งนี้ ในกิจกรรมติดตาม เฝ้าระวัง และการเผยแพร่ข่าวสาร เครือข่ายภาคประชาชน เกษตรกร กลุ่มผู้ใช้น้ำ ควรเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวจะอยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่อ่างเก็บน้ำ

ที่มา :

ดัดแปลง modify จาก Guide & Template for Preparing a Dam Emergency Plan (DEP) in British Columbia (๒๐๑๖).

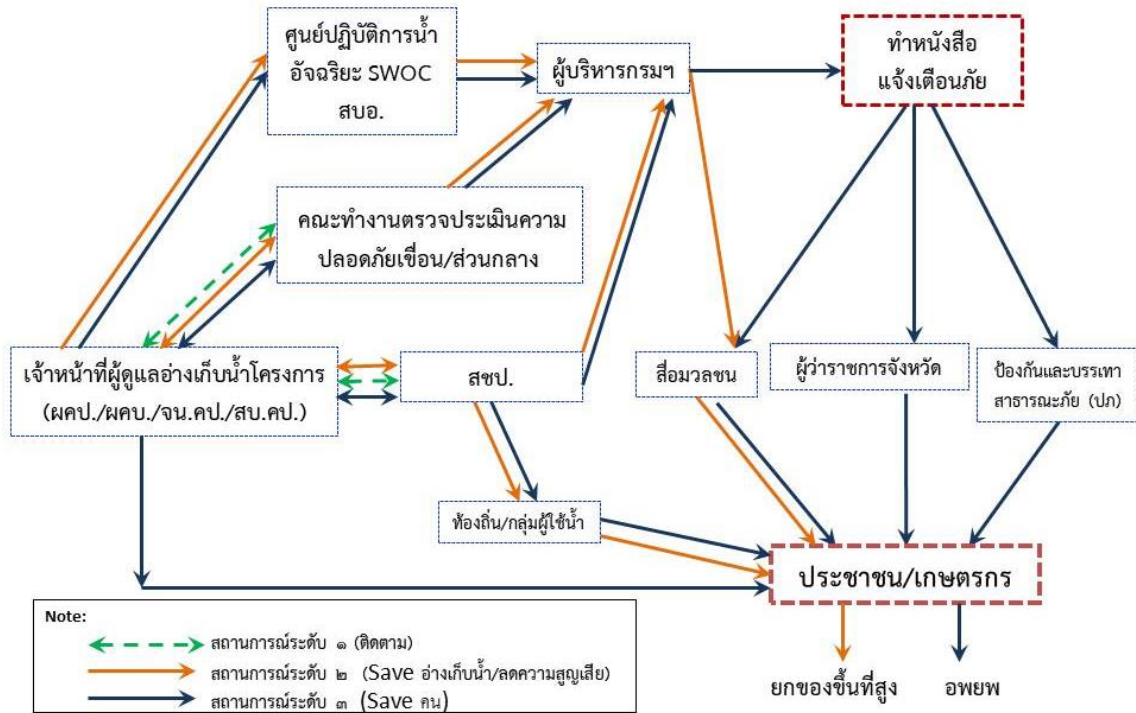
รูปที่ ๑ ขั้นตอนการดำเนินงานระหว่างเกิดการเกิดเหตุ

ตารางที่ ๒ แนวทางการกำหนดระดับความรุนแรงของสถานการณ์

เหตุการณ์	สถานการณ์	สถานการณ์
๑. การไหลของน้ำ ล้นผ่าน spillway	การยกระดับผิวน้ำในอ่างเก็บน้ำที่ระดับน้ำท่วม spillway โดยไม่มีการกักตุน	๑
	น้ำไหลผ่าน Spillway ด้วยการกักตุน	๒
	น้ำไหลผ่าน Spillway ซึ่งเป็นผลทำให้น้ำท่วมในพื้นที่เกษตรกรทำนน้ำ ถ้าหากระดับ อ่างเก็บน้ำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	๒
	น้ำท่วมไหลผ่าน Spillway อย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่สามารถควบคุมการไหลของน้ำได้	๓
๒. น้ำล้นข้ามสัน เขื่อน	ระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำอยู่ระดับ ๓๐ เซนติเมตร จากระดับน้ำสูงสุดหรือปริมาณ น้ำเก็บกัก ร้อยละ ๙๕	๒
	น้ำจากอ่างเก็บน้ำล้นข้ามสันเขื่อน	๓
๓. การรั่วซึม	เกิดพื้นที่รั่วซึมจุดใหม่ ในหรือใกล้ตัวเขื่อน	๑
	เกิดพื้นที่รั่วซึมใหม่ที่มีการรั่ว หรืออัตราการไหลที่เพิ่มมากขึ้น	๒
	จุดรั่วซึมมีการไหลมากกว่า ๑ ลูกบาศก์เมตร/วินาที	๓
๔. หลุมยุบ	เกิดหลุมยุบในพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำ/บริเวณสันเขื่อน	๒
	หลุมยุบขยายขนาดกว้างอย่างรวดเร็ว	๓
๕. เขื่อนเกิดรอยร้าว	เขื่อนเกิดรอยร้าวความกว้างมากกว่า ๑ เซนติเมตร เป็นแนวยาวโดยไม่มีการรั่วซึม	๑
	เขื่อนเกิดรอยร้าวพร้อมกับการรั่วซึมเป็นแนวยาว	๒
	เขื่อนเกิดรอยร้าวรั่วซึมมีการไหลมากกว่า ๑ ลูกบาศก์เมตร/วินาที	๓
๖. การเคลื่อนตัวของ เขื่อน	การเคลื่อนตัว/ความสั่นไหว Slope ของเขื่อน	๑
	Slope ของเขื่อนมีการสไลด์ทันทีหรือสไลด์อย่างรวดเร็ว	๓
๗. เครื่องมือวัด พฤติกรรมเขื่อน	เครื่องมือวัดค่าการอ่านเกินกว่าค่าที่กำหนดไว้ล่วงหน้า	๑
๘. แผ่นดินไหว	แผ่นดินไหวที่วัดได้/รู้สึก/หรือรายงานรัศมีภายใน ๒๐๐ กิโลเมตรจากเขื่อน	๑
	แผ่นดินไหวทำให้เกิดความเสียหายต่อเขื่อนหรืออาคารประกอบตัวเขื่อนต่างๆ	๒
	แผ่นดินไหวส่งผลทำให้ไม่สามารถควบคุมการไหลของน้ำออกจากเขื่อน	๓
๙. ภัยคุกคามด้าน ความปลอดภัย	ภัยคุกคามจากระเบิดที่ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสียหายต่อเขื่อน	๒
	การระเบิดซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อเขื่อน	๓
๑๐. การก่อ วินาศกรรม	ความเสียหายต่อเขื่อน โดยไม่มีผลต่อการทำงานของเขื่อน	๑
	เหตุการณ์การปรับเปลี่ยนที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของเขื่อน	๑
	ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเขื่อนที่เกิดจากการรั่วซึม	๒
	ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเขื่อนหรือสิ่งแปลกปลอมที่มีผลต่อการปล่อยน้ำทำให้ ไม่สามารถควบคุมการปล่อยน้ำ	๓

ที่มา: ดัดแปลง modify จาก Guide & Template for Preparing a Dam Emergency Plan (DEP) in British Columbia (๒๐๑๖),

หมายเหตุ: * สถานการณ์ระดับ ๑: เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเริ่มผิดปกติ * สถานการณ์ระดับ ๒: สถานการณ์ความล้มเหลวของเขื่อนที่อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว* สถานการณ์ระดับ ๓: สถานการณ์เร่งด่วน; ความพิบัติของเขื่อนปรากฏขึ้น

รูปที่ ๒ กระบวนการแจ้งสถานการณ์ ๓ ระดับ

สรุปผล

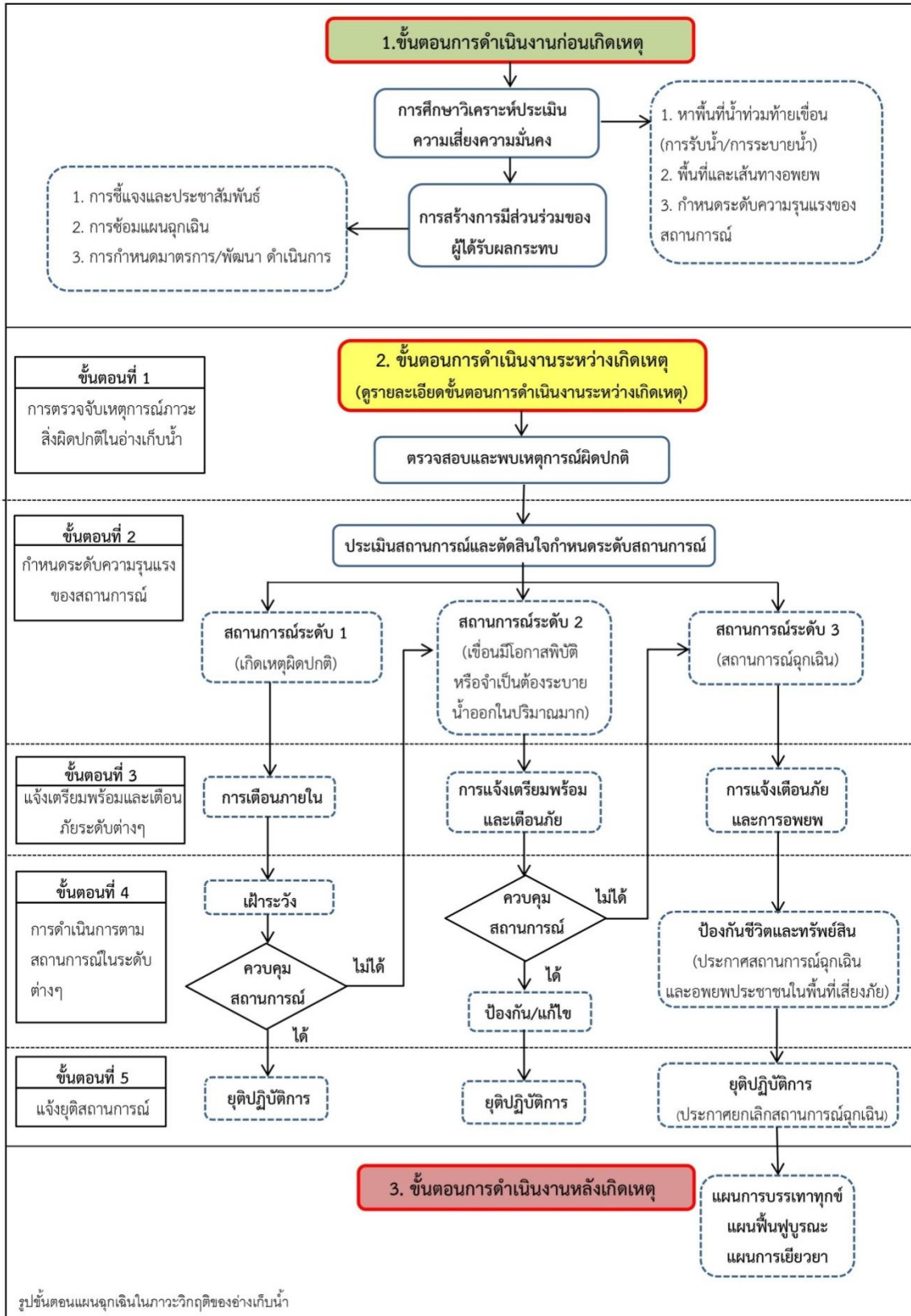
โดยปกติแล้วมิติด้านภัยพิบัติ พบว่า มีกรอบแนวคิดในการจัดการภัยในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำที่สำคัญระบุเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ก่อนเกิดเหตุ - มาตรการป้องกันภัย ๒) ระหว่างเกิดเหตุ - มาตรการจัดการ ๓) หลังเกิดเหตุ - มาตรการฟื้นฟูและเยียวยาพื้นที่และผู้ประสบภัย โดยแผนการปฏิบัติการกรณีฉุกเฉินกำหนดขั้นตอนแต่ละระดับสถานการณ์ออกเป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ ๑ การตรวจจับเหตุการณ์ภาวะสิ่งผิดปกติในอ่างเก็บน้ำ ขั้นตอนที่ ๒ กำหนดระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ๓ ระดับดังนี้ สถานการณ์ระดับที่ ๑ เหตุการณ์ผิดปกติ สถานการณ์ระดับที่ ๒ สถานการณ์ความล้มเหลวของเขื่อนที่อาจเกิดขึ้นได้ สถานการณ์ระดับที่ ๓ สถานการณ์ความล้มเหลวของเขื่อนปรากฏขึ้นหรือเขื่อนใกล้พิบัติ ขั้นตอนที่ ๓ แจ้งเตรียมพร้อมและเตือนภัยระดับต่างๆ ขั้นตอนที่ ๔ การดำเนินการเพื่อแก้ไขสถานการณ์ ขั้นตอนที่ ๕ การแจ้งยุติสถานการณ์ (ดังแสดงในรูปขั้นตอนแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำ)

โดยการดำเนินการดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้นั้น สำนักงานชลประทานที่ ๑ ถึง ๑๗ จะต้องสามารถนำกิจกรรมหลักในแผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจแต่ละสถานการณ์ฉุกเฉินตั้งแต่ขั้นตอนที่ ๑ ถึง ขั้นตอนที่ ๕ เพื่อให้กรมชลประทานสามารถตอบสนองและปฏิบัติงานในสภาวะวิกฤติหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินต่างๆ ต่ออ่างเก็บน้ำ ไม่ว่าจะเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว อุบัติเหตุ หรือการมุ่งร้ายต่อองค์การก่อวินาศกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ในกิจกรรมติดตาม เฝ้าระวัง และการเผยแพร่ข่าวสาร เครือข่ายภาคประชาชน เกษตรกร กลุ่มผู้ใช้น้ำ ควรเข้ามามีส่วนร่วมโดยเฉพาะอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวจะอยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่อ่างเก็บน้ำ

แผนฉุกเฉินในภาวะวิกฤติของอ่างเก็บน้ำฉบับนี้มี ๓ ขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ ๑) ก่อนเกิดเหตุ ๒) ระหว่างเกิดเหตุ ๓) หลังเกิดเหตุโดยที่ขั้นตอนการดำเนินงานระหว่างเกิดเหตุแบ่งได้ ๕ ขั้นตอน กำหนดระดับความรุนแรงของสถานการณ์ได้ ๓ ระดับ สรุปภาพรวมได้ดังรูปต่อไปนี้

เอกสารอ้างอิง

- Guide & Template for Preparing a Dam Emergency Plan (DEP) in British Columbia (๒๐๑๖), Ministry of Forests, Lands and Natural Resource Operations, British Columbia, Canada.

- โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการกรณีฉุกเฉินของเขื่อนแม่สรวย จังหวัดเชียงราย (๒๕๕๘)
- โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการกรณีฉุกเฉินของเขื่อนแม่จันทสมบูรณ์ชล จังหวัดเชียงใหม่ (๒๕๖๒)

จุดสารสำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา

วัตถุประสงค์

- รวบรวมและจัดระบบองค์ความรู้ที่กระจุกกระจายอยู่ในแต่ละส่วนให้อยู่ในที่เดียวกัน
ง่ายต่อการค้นคว้า และนำไปใช้ประโยชน์
- เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ของหน่วยงานภายในสำนักให้กับผู้อ่าน
ทั้งภายใน และภายนอกองค์กรเสริมประสิทธิภาพการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยน
ระหว่างบุคลากรของหน่วยงานในองค์กร
- เป็นช่องทางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และนำเสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์
และสร้างสรรค์

ที่ปรึกษา

- ผู้อำนวยการสำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา
- ผู้อำนวยการส่วนบริหารจัดการน้ำ
- ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา
- ผู้อำนวยการส่วนการใช้น้ำชลประทาน
- ผู้อำนวยการส่วนปรับปรุงบำรุงรักษา
- ผู้อำนวยการส่วนความปลอดภัยเขื่อน
- ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์
- ผู้อำนวยการส่วนประมวลวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ
- ผู้อำนวยการศูนย์อุทกวิทยาชลประทานภาคฯ

บรรณาธิการ นายคณิต โชติกะ

กองบรรณาธิการ นายสถาพร นาคคณีง
นางสาวสะแกวัลย์ คันธะเรศย์
นางสาววัชรภรณ์ ประทุมโพธิ์

สถานที่ติดต่อ : สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา กรมชลประทาน โทร ๐-๒๒๔๑-๒๓๖๐
: Fax. ๐-๒๒๔๑-๒๓๖๐ <http://water.rid.go.th/hydhome/>
: ฝ่ายเผยแพร่การใช้น้ำชลประทาน โทร./Fax. ๐-๒๒๔๑-๔๗๙๔
: ส่วนยุทธศาสตร์ สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา โทร.๐-๒๖๖๙-๕๐๕๕
: E-mail: sataporn๗๓๑๒@gmail.com

ค่านิยมกรมชลประทาน Core Values

W ทุ่มงาน ทุ่มคิด
Work Smart

A รับผิดชอบงาน
Accountability

T ร่วมมือ ร่วมประสาน
Teamwork & Networking

E เชี่ยวชาญงานที่ทำ
Expertise

R นำประโยชน์สู่ประชาชน
Responsiveness